



Building on previous success, Slovak space industry takes off	2
Online, spectator.sme.sk, 23. 12. 2024, 16:17	
UPJŠ v Košiciach opäť pomáhala, tentoraz predvianočným punčom a výrobkami podporila rodiny v núdzi	4
Online, kosicak.sk, 24. 12. 2024, 11:00	
Kapustnicu rozchodiť i ochutnať? Turisti pozývajú na Kráľovú studňu	5
Online, kosiceonline.sk, 25. 12. 2024, 9:40	
Timi má dva roky a vyzerá na tri mesiace. Lekári mu doteraz nezistili diagnózu	6
Online, presov.korzar.sme.sk, 25. 12. 2024, 19:30	
Objavy teleskopu Jamesa Webba	10
Televízia - Markíza, Televízne noviny, 26. 12. 2024, 19:56	



Building on previous success, Slovak space industry takes off [↗](#)

📅 23. 12. 2024, 16:17, Zdroj: spectator.sme.sk [↗](#), Vydavateľ: Petit Press, a.s., Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Pavol Jozef Šafárik University in Košice, Pavol Jozef Šafárik University in Košice

Dosah: 4 752 GRP: 0,11 OTS: 0,00 AVE: 308 EUR

Building on previous success, Slovak space industry takes off

More opportunities for Slovak companies.

While the space industry is unlikely to be mentioned much in conversations about the country's most important economic sectors, it has been expanding in recent years, and developments in the last 12 months have underlined its potential.

In July, the fourth Slovak satellite – GRBBeta – was launched into orbit, building on the success of its predecessor GRBAlpha which ESA dubbed 'the world's smallest astrophysics space observatory'.

Like GRBAlpha, it was built by Slovak company Spacemanic, in cooperation with international partners. The satellite will test technology for a future constellation of similar satellites studying astrophysics phenomena.

To stay up to date with what scientists in Slovakia or Slovak scientists around the world are doing, subscribe to the Slovak Science newsletter, which will be sent to readers free of charge four times a year.

The launch followed the success of GRBAlpha, which went into space in March 2021. A cubesat, a type of small satellite in the shape of a cube with 10-centimetre-long edges, was designed to serve as a technological demonstration that such small spacecraft can detect what is known as a gamma-ray burst (GRB). It achieved this feat in October 2022, becoming the first cubesat to do so.

Gamma-ray bursts are the brightest and most extreme explosions of energy observed in distant galaxies, lasting from milliseconds to hours. They are thought to be released when a particularly massive star implodes and forms a neutron star or black hole.

In October 2022, the most powerful GRB ever detected swept through our Solar System, triggering detectors and observatories both on the ground and in Earth's orbit, including GRBAlpha. While the sheer brightness of the event named GRB 221009A overwhelmed large satellites, GRBAlpha was able to measure the brightness at its maximum, thus both contributing to research and proving that in-orbit science can be carried out using such small spacecraft.

GRBAlpha continues to record data, so far observing more than 130 so-called 'transient events' that have a duration up to several days – as well as GRBs, these include solar flares, magnetar bursts and others.

Now, building on the success of the mission, the GRBBeta spacecraft was launched in July on Europe's newest rocket, Ariane 6. The satellite's prime contractor is the Faculty of Aeronautics at the Technical University of Košice (TUKE). Once again, Spacemanic was behind its construction with institutions from Czechia, Hungary, Canada and Japan providing the scientific payload.

Its goal is to serve as a test-bed for a host of technologies intended for future constellations of cubesats capable of observing transient events in space.

"This opens up the market to a wide range of nations, universities and research institutions that would otherwise be unable to get their experiments up into space. We have high hopes that the success of GRBBeta and the other small sat missions we are preparing will serve as inspiration for the next big project using a small cube," said Daniela Jovic, CCO at Spacemanic, as quoted by ESA.

Slovak Investment and Trade Development Agency (SARIO) has been creating new opportunities for the Slovak space sector for almost six years now. Representing the so-called Industry Branch of the Slovak Space Office since 2021, it has built a portfolio of tools helping technological companies enter the space economy using their existing capabilities, identify relevant partners, and succeed internationally. The same support is also provided to completely new start-ups.

This year, the third edition of the Spaceport_SK, the Slovak 6-month incubator for space startups showcasing the diversity of the country's space economy, took place in Bratislava, Nitra, Žilina and Košice. The final Demoday took place at the end of October.

"Once again, the teams in the incubator come from a very diverse spectrum of technological areas, from the development of space hardware, through solutions working with satellite data, to innovative technologies working with manned missions and astronauts," said Michal Brichta, director of the Slovak Space Office – Industry Branch working under the SARIO Agency.

Last year in September, a memorandum on the preparation of the East Slovak Space Cluster was signed. Participants include TUKE, Deutsche Telekom IT Solutions Slovakia, the Institute of Experimental Physics of the Slovak Academy of Sciences, **Pavol Jozef Šafárik University in Košice** and the Slovak Investment and Trade Development Agency (SARIO).



According to Brichta, its formal launch is currently being finalised. However, the cluster has already proved to be important, for example in involving the region in the Spaceport_SK platform, mapping the region's technological capacities, and preparing international cooperation projects for the next year.

The cluster also helped to coordinate this year's edition of the CanSat competition led by the Slovak Space Office in which high school students develop a can-sized satellite. The goal is to fit in a power supply, sensors and a communication system. At the same time, they have to design an entire mission from launch to a height of one kilometre, to safe landing with a parachute, as well as the subsequent processing of the obtained data and a proposal for their practical use.

The aim of the competition is to increase awareness among students of what the space Industry has to offer, including future job opportunities.

According to Brichta, small satellites such as GRBAlpha and GRBBeta are interesting because of the significantly lower costs of their production and launch into space.

"At the same time, these missions can be very beneficial, as demonstrated by the detection of GRBs from deep space by the GRBAlpha mission of the TUKE-led international consortium. I believe that Beta will follow this just as successfully," Brichta told the Slovak Spectator.

He added this was only one of the many areas that Slovak companies and researchers are working on.

There are now approximately 50 companies in Slovakia – up from 46 last year – involved in the space economy, for example, in the development and production of satellite sensors and robotic components, development of satellite data-based applications in air and road transport, agriculture and other areas.

When it comes to Slovakia's associate membership in ESA, the country has been heavily cooperating on satellite hardware development, remote sensing of Earth and space safety.

Brichta said the most successful companies in the open European competition of ESA programmes so far have been CTRL, 3IPK and Astros Solutions. Moreover, two open calls were completed only for the Slovak sector itself with the third one approaching.

Also, at the end of last year, Brichta himself became the vice president of the International Astronautical Federation, whose members include all the major global space players including NASA, ESA, China's CNSA, Japan's JAXA and many other space agencies as well as SpaceX, Airbus, or Blue Origin. This is expected to provide the Slovak space sector with access to a new source of opportunities for international cooperation.

© Copyright 2015- 2024 | The Rock, s.r.o., Petit Press, a.s.

Autor: Petit Press a.s.



UPJŠ v Košiciach opäť pomáhala, tentoraz predvianočným punčom a výrobkami podporila rodiny v núdzi

24. 12. 2024, 11:00, Zdroj: kosicak.sk, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, UPJŠ

Dosah: 5 891 GRP: 0,13 OTS: 0,00 AVE: 338 EUR

UPJŠ v Košiciach opäť pomáhala, tentoraz predvianočným punčom a výrobkami podporila rodiny v núdzi

Alexandra Hrešková • 24 december 2024, 11:00

Košická univerzita zorganizovala pred Vianocami zbierku pre rodiny v núdzi

Foto: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v tomto roku pomáhala najviac ako len mohla. Tentoraz mohli dobrovoľníci prispieť zakúpením vianočného punču alebo ručne vyrábaných výrobkov v dňoch 10. až 11. decembra 2024 v stánku umiestnenom v areáli univerzity.

Zástupcovia **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach** 19. decembra navštívili riaditeľstvo Majáka nádeje a odovzdali finančný dar v hodnote 312 eur jeho riaditeľke Soni Vancákovvej.

Kúpili si aj ručne vyrobený tovar

Okrem punču, ktorý počas dvoch dní predávali dobrovoľníci z radu študentov i zamestnancov, univerzita umožnila občianskemu združeniu Maják nádeje aj predaj výrobkov, ktoré ručne tvoria jeho klienti.

Hovorkyňa **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach** Laura Hoľanová uviedla, že vďaka doplnkovému predaju sa podarilo získať ďalší príspevok v hodnote takmer 200 eur. Podujatie prebehlo pod záštitou **UPJŠ** a Občianskeho združenia Prírodovedec.

„ V mene Majáka nádeje a všetkých núdznych chcem srdečne poďakovať za podporu a ochotu pri organizovaní vianočného punču **Univerzite Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**. Verím, že naša budúca spolupráca bude rovnako plodná a prospešná, “ poďakovala sa všetkým darcom Soňa Vancáková.

Levanduľové srdiečka nájdete v budove Rektorátu

S týmto občianskym združením spolupracovala univerzita aj pri pomoci matkám v núdzi. „ Levanduľové srdcia, ktoré vyrábajú klientky Majáka nádeje, pravidelne umiestňujeme na vrátnici Rektorátu na Šrobárovej 2 v Košiciach spolu s označenou pokladničkou, do ktorej záujemcovia vhadzujú príspevky v minimálnej hodnote 2 eurá výmenou za srdiečko, “ uviedla hovorkyňa univerzity.

Pomoc pre osamelé mamičky s deťmi alebo viacpočetné rodiny v núdzi rozdeľuje vedenie Majáka nádeje podľa ich aktivity a spoluúčasti. Vyžadujú účasť na tvorivých dielňach, ako aj účasť na formačných mesačných stretnutiach.

Kreatívna tvorba v nich podporuje sebadôveru

„ Rozhodujeme sa aj podľa ich potrieb, krízovej situácie, v ktorej sa nachádzajú, a počtu detí, ktoré sú v rodine,“ vysvetlila riaditeľka Vancáková.

Srdcia vyrábajú matky v dielňach občianskeho združenia pod vedením ich pracovníkov a dobrovoľníkov. Ak sa matky nemôžu zúčastniť, napríklad z dôvodu choroby ich detí, môžu tvoriť doma.

Dielne majú za úlohu pomáhať pri odstraňovaní sociálnych bariér, ktoré tieto ženy často zažívajú, podporujú a zvyšujú ich sebadôveru a sociálne kompetencie, čo im umožní lepšie sa integrovať do spoločnosti.

Autor: mediak, s. r. o.



Kapustnicu rozchodiť i ochutnať? Turisti pozývajú na Kráľovú studňu [↗](#)

📅 25. 12. 2024, 9:40, Zdroj: kosiceonline.sk [↗](#), Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ

Dosah: 3 050 GRP: 0,07 OTS: 0,00 AVE: 251 EUR

Kapustnicu rozchodiť i ochutnať? Turisti pozývajú na Kráľovú studňu

Bruchá nafúknuté z kapustnice, oči unavené z upretého pohľadu na televíznu obrazovku. Dva dni spojené s hodovaním a polihovaním vytvárajú dostatočný základ pre túžbu ísť to všetko rozchodiť na čerstvý vzduch.

Malebné prostredie pri Kráľovej studni / PETER JESENSKÝ

Košickí turisti sa na Štefana tradične stretávajú pri Kráľovej studni. Už beztak príjemné miesto pod lipami Mateja Korvína uprostred košických mestských lesov je od vybudovania útulne s pieckou ešte atraktívnejšou adresou všetkých, ktorí chcú kapustnicu rozchodiť a zároveň si vychutnať ešte jednu porciu na čerstvom vzduchu.

Tohtoročný výstup na Kráľovu studňu bude v poradí jubilejným päťdesiatym, pričom už 32 rokov má aj podtitul Memoriálu Mirka a Jarky Hynkocov. Forma hviezdového výstupu umožňuje prístup z viacerých strán a prístupovú cestu si vyberá každý podľa seba.

Odchod hlavnej skupiny turistov je naplánovaný na 8:58 autobusom číslo 29 z Mieru. Stretávka je však možná aj na zastávke Kavečany-cintorín po príchode autobusu. Ďalšia skupina turistov štartuje tradične zo Sokoľa a tí najvytrvalejší sa nahor vydávajú z Alpínky.

Kráľova studňa pripomína návštevu Mateja Korvína na tomto mieste / PETER JESENSKÝ

O rozloženie ohňa pri Kráľovej studni sa už roky rokúce stará Peter „Petrus“ Dombrovský z turistického oddielu Slávia **UPJŠ** a chýbať nebude ani zapálenie sviečok ako spomienka na zakladateľov tradície – manželov Hynkocov.

O tzv. švédske stoly sa postarajú samotní účastníci, ktorí so sebou tradične prinášajú vianočné koláče, ale aj vlastnú kapustnicu. Tú si následne prihrejú na otvorenom ohni. Pre prvých päťdesiatich turistov sľubujú organizátori spomienkovú magnetku.

Turisti počas zakladania ohňa / PETER JESENSKÝ

Kapustnica zohreje i zavonia / PETER JESENSKÝ

Útulňa už slúži turistom viac ako rok / PETER JESENSKÝ

Interiér útulne / PETER JESENSKÝ

A zatiaľ čo v minulosti boli turisti odkázaní len na teplo ohníka, čaju z termosky či prinesených nápojov s vyšším percentom alkoholu, teraz sa už môžu zohriať aj v spomínanej útulni. Tá je mimochodom aj jedným z desiatich bodov zimnej verzie Vrchárskej koruny Abova, ktorá ponúka aj možnosť navštíviť predpísané vrcholy peším spôsobom (PešoVKA). Cestou k Hrešnej si môžete odškrtnúť aj ďalší vrchol, ktorým je populárna Jožkova lavička (výhľad na Tatry).

Tradičné trasy vedú z Kavečian cez Hrešnú (na mape z juhu), alebo od východu zo Sokoľa po modrej či cykloceste



Timi má dva roky a vyzerá na tri mesiace. Lekári mu doteraz nezistili diagnózu

25. 12. 2024, 19:30, Zdroj: presov.korzar.sme.sk, Vydavateľ: Petit Press, a.s., Autor: Lenka Haniková, Sentiment: Ambivalentný, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Kľúčové slová: UPJŠ

Dosah: 24 676 GRP: 0,55 OTS: 0,01 AVE: 595 EUR

Timi má dva roky a vyzerá na tri mesiace. Lekári mu doteraz nezistili diagnózu

Pre rodičov je šťastím, na všetko sú pripravení.

MARIANNA ONDREJOVÁ dva roky s lekármi konzultuje a zisťuje, s akým ochorením sa narodil jej syn. Timotej doteraz nemá určenú diagnózu. Počas dvoch rokov zažila rôzne situácie a zistila, že slovenské zdravotníctvo nie je na takýto prípad pripravené.

Už len do Národného ústavu detských chorôb v Bratislave mala problém dostať sa dlhé mesiace. „V Prešove sa hanbili ozvať sa im. Povedali, že tam volať nebudú, že na nich potom budú zlí. Z môjho pohľadu je, naopak, sympatické kolegom lekárom povedať, že potrebujú ich pomoc. Návštevu ústavu sme si preto vybavovali sami, takisto CT či magnetickú rezonanciu,“ opisuje Prešovčanka.

Dlho ju napríklad so synom nechceli poslať na vyšetrenie očí, pričom hrozilo, že Timi oslepne. „Vtedy mi aj primárka oddelenia hovorila, že som hyperaktívna mamička a tlačím na vyšetrenia. Mala prístup, že toto sa nemá a nedá riešiť,“ opisuje.

Marianna Ondrejová je zmierená s tým, že sa s jej synom môže zo dňa na deň niečo stať. „Človek sa už na to nastaví. Beriem to ako súčasť života. Niektoré veci nevieme ovplyvniť.“ No sama hovorí, že nemôže žiť s pocitom, že sa nesnažila pre svojho syna spraviť čo najviac.

Je až dojímavé sledovať, s akou láskou sa na Timiho s manželom pozerajú. Keď je jeden z nich v strese, majú trik, že jeden druhému dajú hneď Timiho do rúk. „A ten sa hneď usmeje na tú zázračnú malú tváričku a upokojí sa. Vyzerá to komicky, ako to všetkých u nás doma prepne a za sekundu sa zmeníme z rýchlej rozčúlenej reči a chôdze na pokojný úsmev.“

V rozhovore si prečítate: Ako môžu pomôcť genetické testy v určení diagnózy, prečo je v tom fenoméne Instagram, s akými komentármi sa stretla u lekárov, prečo Timiho v nemocnici priväzovali k posteli, ako sa jej v MHD prihovárajú starší ľudia.

Tehotenstvo ste mali bezproblémové, no porodili ste o mesiac skôr. Neskôr vám lekári oznámili, že vaše bábätko nerastie. Kedy sa to komplikovalo?

Počas kontrol u gynekológa mi vychádzali dobré výsledky, aj základné genetické testy. Do piateho mesiaca bolo všetko fajn a potom sa lekárom začalo zdať, že je Timi maličký. Po mesiaci sa už lekár zľakol, pretože vôbec nevyrástol. Išla som preto do nemocnice s rizikovým tehotenstvom.

Jeden deň vám v nemocnici po pôrode hovorili, že nemá žalúdok, na druhý deň ste sa dozvedeli niečo iné. Má už váš syn diagnózu?

Diagnózu doteraz nepoznáme. Timi od leta vyrástol jeden centimeter. V auguste mal 86 centimetrov, teraz má 87. Má dva roky a veľkosť trojmesačného bábätka. Narodil sa predčasne, vtedy mal kilo a pol. Pichali ho kortikoidmi, po ktorých rástol, ale to mu nemôžu dávať celý život a môže mu to ublížiť.

Zisťovali ste, či bol podobný prípad vo vašej rodine a teda či to môže súvisieť s genetikou?

Áno, hneď počas vstupného pohovoru na genetickej ambulancii sme prebrali celý môj aj manželov rodokmeň. Naschvál sme si vybrali genetičku, o ktorej sme počuli, že sa v takýchto záležitostiach rada "šprtá". Zaoberala sa aj svokrou, ktorá má rakovinu. Venovala sa aj ostatným členom rodiny, aby boli výsledky komplexné, no žiaden syndróm nenašli.

Neskôr nás nasmerovali na docenta Mateja Škorvána (pracuje ako docent a vedúci Centra pre zriedkavé extrapyramidové ochorenia CNS na Neurologickej klinike Lekárskej fakulty UPJŠ a Univerzitnej nemocnice L. Pasteura v Košiciach - pozn. red.). Rieši takéto unikátne prípady a v súčasnosti robí výskum. Dokázal nám vybaviť najlepšie genetické testy v Európe, v nemeckom Mníchove.

Vedia tam otestovať celý Timiho genóm. Pri bežných genetických testoch kontrolujú len vybrané génové sekvencie. Je to ako hľadať ihlu v kope sena. V Mníchove konečne skontrolujú „celok“. Pripravovali sme sa, že to bude stáť niekoľko tisíc eur, ale keďže budeme súčasťou výskumu, je to zadarmo.

Čiže aj pre lekárov je stav vášho syna akosi anomáliou a chcú ho skúmať.

Áno, a presne to som chcela. Už od začiatku som si myslela, že budú chcieť vedieť, o aký prípad ide, no zatiaľ na to neprišli. Niektorí lekári hovoria, že Timi je naozaj jedinečný. Potom príde lekár, ktorý povie, že sú deti s podobnými problémami, ale majú diagnózu. Timi je jedinečný v tom, že nemá žiadne diagnózy, ktoré sú pomerne časté aj na Slovensku, ako je napríklad mozgová obrna alebo chýbajúci rastový hormón. Na svete sú aj vzrastovo menšie deti vzhľadom k veku, ale takisto majú potvrdené, že tento hormón nemajú, no Timi ho má dobrý.



V rámci týchto diagnóz je fenoménom Instagram. Píšem rôznym mamičkám rôznych detí po celom svete, ale nie každá mi aj odpovie. Natrafili sme však na chlapčeka, ktorý vyzerá ako Timi, má aj citlivosť na svetlo. Mamička je z Talianska, ďalšia z Južnej Ameriky. Sme v kontakte.

Cez rôzne podobné znaky s inými prípadmi detí s diagnózou vieme genetikov nasmerovať aj na nejakú užšiu skupinu syndrómov. Niektorí rodičia vďaka tomu spolu s lekárkou našli syndróm omnoho skôr. Nám sa to zatiaľ nedarí, a to sme to takto skúšali viackrát. Ale keďže ideme do Mníchova na genetické testy, tak už to stráca význam.

Je správne povedať, že Timi nestarne?

Hovorovo niekedy lekári používajú aj tento výraz. On však starne a rastie, ale pomaly. Rastú mu aj zuby a vlasy, už sme mu ich dokonca strihali. Nevieme však, akému veku zodpovedá v skutočnosti jeho mozog a orgány. Magnetická rezonancia (MR) síce ukázala, že mozog sa tiež vyvíja pomalšie spolu s telom, ale na to bude treba ďalšiu potvrdzujúcu MR.

Okrem Timiho ešte máte sedemročného syna a päťročnú dievčatko. Ako ho vnímajú?

Vysvetľujú si to po svojom. Sú silní, starostliví, sestrička sa s ním hrá. Hovorí, že je to jej láska a bábika. Je na neho dosť naviazaná. Chodím s deťmi ku psychologičke do Centra včasnej intervencie v Prešove. Dcéra začala mať o Timim zlé sny. Chceli sme to riešiť čím skôr, lebo určite sa to na nich podpiše.

Deti v škôlke sa okolo neho nahrnú, hovoria, aký je zlatý. Navonok to vyzerá pozitívne, no nevedia, že sa deje niečo vážne. Je to zatiaľ také detské vnímanie, nevidia v tom problém, no vysvetľovali sme im, že to nie je bežné.

Vy sama však na mňa pôsobíte pozitívne. Ako to zvládáte?

Už som si tým prešla, no musela som to zvládnuť. Som otvorená psychologom, ale prvé mesiace som riešila, či sa odbornou pomocou v tom chaose zaoberať. Psychológii som sa zaoberala ešte počas štúdia, takže tomu rozumiem. Zhodou okolností si počas môjho pôrodu prechádzala svokra trúchlením, keďže zomrel svokor. Niektorí lekári pripisujú Timiho stav aj tomu, že som mala z toho počas tehotenstva veľký stres. Zároveň som mala na začiatku tehotenstva covid, čomu tiež lekári pripisujú určitý význam. Môže v tom byť veľa premenných.

Ako vyzerá váš bežný deň a starostlivosť o Timiho?

Nemáme bežný deň, každý je iný. Často chodíme na rôzne vyšetrenia, a ak nie, celé dni sledujem maily a riešim niečo s lekármi alebo zisťujem, čo by nám mohlo pomôcť. Napríklad mal dlho privretú viečku, čo spôsobovala ptóza (horné viečka sú poklesnuté a šťastie prekrývajú zrenicu, pozn. red.), a preto mu zrak zbytočne chradol. Mala som len pár mesiacov na jeho záchranu. Zachránil to svetový odborník na ptózu zo Španielska Ramón Medel. Mesiace nás viedol, ako sa starať o zrak a viečka, kým sa nám k nemu podarilo prísť, aby dovtedy zbytočne neprišiel o zrak len kvôli padnutým viečkam.

K lekárom však chodíme oveľa menej, no už len do Národného ústavu detských chorôb sme mali problém sa dostať, a to dlhé mesiace. V Prešove sa hanbili ozvať sa im. Povedali, že tam volať nebudú, že na nich potom budú zlí. Z môjho pohľadu je, naopak, sympatické kolegom lekárom povedať, že potrebujú ich pomoc. Návštevu ústavu sme si preto vybavovali sami, takisto CT či magnetickú rezonanciu.

Prečo sami?

Lekári neboli ochotní. V Prešove som narážala na veľkú resignovanosť. Sami sa podceňujú a neviem, prečo to robia. Je však zrejme ťažké zavolať do Bratislavy, že tu majú prípad, ktorý pol roka zanedbali.

Máte na mysli niečo konkrétne?

Po prepustení z nemocnice nás všetci ambulantní lekári posielali len na národný ústav, keďže ide o raritu a tie sa majú čo najskôr riešiť na najvyššom pracovisku. No dlho nás na žiadne vyšetrenie s očami poslať nechceli. Hrozilo, že Timi oslepne. Vtedy mi aj primárka oddelenia hovorila, že som hyperaktívna mamička a tlačím na vyšetrenia. Mala prístup, že toto sa nemá a nedá riešiť, že je to jednoducho syndróm.

Som zmierená s tým, že sa s ním môže zo dňa na deň niečo stať. Človek sa už na to nastaví. Beriem to ako súčasť života. Niektoré veci nevieme ovplyvniť. No nemôžem žiť s pocitom, že som sa nesnažila. Už od JIS-ky (jednotka intenzívnej starostlivosti, pozn. red.) sme však nemali šťastie na lekárov.

Ako to myslíte?

Každé bábätko má na JIS-ke celé mesiace prídelenú jednu lekárku, ktorá ho najlepšie pozná. Naša sa však nezaujímalá, stále bola odcestovaná, a tak nám viac pomáhali lekárky, ktoré ho nemali "pod sebou". Prekážalo mi to, nepochopila som tento systém. Viac by mi dávalo zmysel, keby sa o dieťa staral lekár, ktorý má službu. Viem, že chcú dieťa poznať dlhodobo, ale nech sú naň aspoň dvaja lekári a



striedajú sa.

Neotváral oči, nikto nevedel, čo sa deje, no neriešili to. Po dvoch rokoch napríklad zistili, že bol zbytočne v inkubátore kvôli dýchaniu. Napokon nebolo potrebné dávať mu kyslík, ktorý vo veľkých dávkach škodí mozgu, ale posilňovať steny dýchacích ciest tak, ako to máme dnes. Namiesto kyslíkového generátora máme CPAP (prístroj zabezpečuje konštantný pretlak vzduchu v dýchacích cestách, pozn. red.), ktorý len narovnáva steny tenkej trachey počas spánku.

Keby nás však poslali do Bratislavy hneď ako raritný prípad, bolo by to z môjho pohľadu lepšie. Dostali sme sa tam však až po niekoľkých mesiacoch a vybavovala som to sama. Operáciu očí v Španielsku som tiež vybavila na vlastnú päsť.

V súčasnosti sa ešte stretávate s komentármi, že ste veľmi aktívna matka a snažíte sa o priveľa vyšetrení?

Nie, no ešte sa stáva, že ako prvé mi povedia, že vyzerám ako mladá prvoroďička, aj keď to tak vôbec nie je. Aj v Bratislave sa to raz stalo. Tam je však profesionálnejší prístup. Lekári sa o Timiho zaujímajú, sami od seba si chcú spraviť testy. Vtedy som nadšená, nemusím sa toho dožadovať sama. Takto som si to aj predstavovala, že je to raritný prípad, budú nás niekam posúvať a skúmať to. No vôbec som netušila, že bábätko môže ísť do takého centra, ako je Národný ústav detských chorôb. Nikto vám to nepovie.

Napríklad až na Instagrame som narazila na to, že bábätká môžu ísť do kúpeľov na rehabilitáciu. Stretli sme tam rodičov s deťmi s rôznymi ťažkosťami. Až tam sme sa dostali k užitočným informáciám, a to mal Timi už deväť mesiacov. Od lekárov sme vôbec nevedeli, že môže ísť na rehabilitáciu. Pritom v Prešove je centrum, ktoré robí špecializované rehabilitácie oveľa lacnejšie.

Aby som nebola nespravodlivá, poslali nás na klasickú štátnu rehabilitáciu, ale tam s deťmi cvičia len takzvanú Vojtovu metódu a je to tam preplnené. Chodili sme tam raz za mesiac. Ukázali nám cviky, no v Centre včasnej intervencie Svetielko skúšajú aj nové prístupy, riešia to komplexne.

(zdroj: Korzár/Lenka Haniková)

V jednom rozhovore ste hovorili, že v Prešove ste zažili viac negatívnych a neprofesionálnych momentov, než tých dobrých. Dodnes musíte naprávať Timiho vývojové problémy spôsobené zlou starostlivosťou. Apelovali ste na to, že bábätko nechajú celé mesiace priviazané a matke povedia, že aj tak nemá šancu.

To sa deje všade. Najprv som to chápala, napríklad vtedy, keď mal v sebe hadičky. Priviažu ho tak, že trochu môže hýbať rukami, ale nedosiahne napríklad po nos. Po deviatich mesiacoch sa musel učiť hýbať končatinami, ale v inkubátore bol celkom čulý. Nevie, či to bolo z toho, že bol priviazaný. Skúmali to aj na neurológii a povedali mi, že nemá neurologické obmedzenia. Lekári mi na rovinu povedali, že to môže byť aj z priviazovania.

Týmto sa zaoberala poslankyňa Vladimíra Marcinková (SaS), ktorá chcela dať do zákona právo rodiča byť pri hospitalizovanom dieťati. Nemocnice hovoria, že na to nemajú kapacity.

Chápem, že sestry pri ňom nemôžu byť celý čas a držať mu hadičku, aby ju neodlepil. No vidím priestor na to, aby rodičia mohli byť pri hospitalizovaných deťoch, najmä keď majú voľnú izbu.

To bol aj môj prípad a pritom ma odhovárali, aby som do voľnej izby nešla. Keď nemajú izbu, pustia vás za dieťaťom len na hodinu či dve denne v čase návštevných hodín. Zároveň mal Timi padnuté viečka a sestry povedali, že ich nevedia nadlepiť. Hovorila som im, že ani ja to neviem, ale nech mu tam dajú aspoň na chvíľu leukoplast, nech trénuje zrak. Nakoniec tak pekne vidí.

Súvisiaci článok Súvisiaci článokDieťa v popradskej nemocnici priviazali o postieľku, cumel mu prílepiť leukoplastom Čítajte

Ako na Timiho reaguje okolie neznámych ľudí?

V MHD sa nás stále pýtajú, koľko má rokov. Niekedy sa mi už ani nechce cestovať autobusom. Minule nastúpila mamička, ktorá mala dieťa v šatke. Vydýchla som si, pretože starší ľudia mali o čom diskutovať. Mňa si nevšímli. Pre prešovských dôchodcov je veľká téma, prečo nemala dieťa v kočíku.

Klasická otázka je, koľko má rokov. Už som sa aj známych pýtala, čo mám odpovedať, keď sa mi to nechce vysvetľovať. Len pokývem a poviem, že nie veľa. Ale pýtajú sa ďalej, neodradí ich to, keď neodpovedám.

Prihovárajú sa vám skôr starší ľudia?

Áno, od 60 vyššie. Niekedy je to milé. Zo začiatku to bolo neprijemné. Bol oveľa menší ako teraz a jedol stravu, ktorá mala farbu. Nevie, aký vek má jeho tráviaca sústava. Teraz tiež vo veľkom riešime, čím ho vlastne môžeme kŕmiť. Lekári mi hovoria, že mám sama skúšať, čo mu robí dobre. Keď mu však dám v autobuse niečo iné ako mlieko, hneď spolucestujúci komentujú, čím ho kŕmim.



Nepríde mi v poriadku takto komentovať správanie niekoho iného na verejnosti.

Áno, na kočíku som už mala aj nálepku s odkazom na naše občianske združenie Nevzdávači. Poviem im, nech si to pozrú, lebo často nemám čas im vysvetliť našu situáciu do nasledujúcej zastávky.

Timi mal dlho zápaly očiek a musela som mu sťahovať čiapku, keďže bol citlivý na svetlo. V autobuse som si niečo hľadala v mobile a jeden dôchodca mi tesne pred vystúpením povedal, čo som za matku, že pozerám do mobilu, nestiahnem mu čiapku a že mi oslepne.

Povedal to naschvál až pri vystúpení, aby som nestihla reagovať. Ale mala som chuť povedať, že on už slepý je. Nikdy by mi nenapadlo miešať sa do iných ľudí a hodnotiť ich správanie.

Akým činnostiam sa venujete vo vašom občianskom združení?

Založili sme ho minulý rok v decembri. Iní rodičia sa ma pýtali, prečo nezbieram dve percentá z daní, že im to pomáha. Instagram som si založila aj kvôli tomu, aby sme si mohli navzájom vymieňať informácie. Začalo nám písať veľa mamičiek a oteckov a pomaly sa to rozrástlo a navzájom si pomáhame.

Vedia vám lekári povedať nejakú prognózu, či bude Timi rásť?

Prognózy nám hovoria v MHD, že sa dožije dvoch mesiacov (smiech). Už som prešla z fázy, keď som po príchode domov plakala, do takej, že svet je šíalený. Hovorím si, že už som na všetko pripravená. Aj keď padali od lekárov prognózy, že mu dávajú jeden deň, tak sme boli pripravení na všetko. Hovoria nám aj to, že sú bábätká, ktoré začnú rásť po dvoch rokoch. Potom niekto povie, že ani nemá nádej. Ale nedá sa na všetko pripraviť, to je tiež téma, ktorú s manželom často riešime. Nedá sa pripraviť na to, ak by sa mu niečo stalo.

Práve preto si musíme vážiť život. Čas strávený s ním si užívame dvojnásobne a sme radi, že máme takéto výnimočné dieťa. Naučilo nás to vážiť si každý jeden deň. Keď manžel vidí syna, hneď sa rozčítlivie. Pritom má takú povahu, že sa vie rýchle nahnevať (smiech). Keď má jeden z nás stres alebo hnev, máme taký trik, že jeden druhému dáme hneď Timiho do rúk, a ten sa hneď usmeje na tú zázračnú malú tváričku a upokojí sa. Vyzerá to komicky, ako to všetkých u nás doma prepne a za sekundu sa zmeníme z rýchlej rozčúlenej reči a chôdze na pokojný úsmev a zabudneme, čo sme to aj hovorili. Toto by bolo dobré natočiť (úsmev).

Autor: Lenka Haniková



Objavy teleskopu Jamesa Webba [🔗](#)

📅 26. 12. 2024, 19:56, Relácia: **Televízne noviny**, Stanica: **Markíza**, Vydavateľ: **MARKÍZA - SLOVAKIA, spol. s r.o.**, Sentiment: **Pozitívny**, Téma: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Kľúčové slová: **UPJŠ**
Dosah: **337 500 GRP**; **7,50 OTS**; **0,08 AVE**; **38929 EUR**

Objavy teleskopu Jamesa Webba

Patrik Švajda, moderátor:

Vzdialené galaxie, planéty podobné Zemi aj zrod samotného vesmíru.

Miriam Kalisová, moderátorka:

Teleskop Jamesa Webba prekonáva sám seba a za posledný rok priniesol množstvo dych vyrážajúcich objavov.

Patrik Švajda, moderátor:

Vedci si od neho sľubujú naozaj veľa.

Jozef Demeter, redaktor:

10-miliardový projekt, ktorý po dekádoch príprav vyletel do vesmíru pred tromi rokmi. Vedcov od vtedy neprestáva udivovať.

Pokročilejšej technológie ktoré vieme postaviť.

Ján Svoreň, Astronomický ústav SAV:

Tým, že robí vlastne v infračervenej oblasti, tak on prenikne aj do tých prachových oblakov, kde Hubble nemal šancu.

Jozef Demeter, redaktor:

Iba nedávno teleskop pozoroval supermasívnu čiernu dieru v strede galaxie, ktorá požiera okolitú hmotu 40 krát rýchlejšie, ako hovoria naše teórie.

Ján Svoreň, Astronomický ústav SAV:

Problém je ten, že on aj, vlastne my ju pozorujeme v tých prvopočiatoch vývoja, hneď po Big Bangu a ona ešte stále nabera svoju hmotnosť.

Pavol Bobík, astrofyzik, Ústav experimentálnej fyziky SAV v Košiciach:

Jedna z najväčších záhad je, ako vznikajú supermasívne čierne diery.

Jozef Demeter, redaktor:

Teleskop objavil aj prastaré galaxie, ktoré vznikli iba niekoľko 100 miliónov rokov po Veľkom tresku. Niektoré z nich boli vyvinuté do štruktúr a rozmerov, ktoré odporujú nášmu chápaniu vesmíru.

Ján Svoreň, Astronomický ústav SAV:

Boli omnoho rozvinutejšie, boli už proste ďalej za tú krátku dobu.

Štefan Parimucha, astrofyzik **UPJŠ** v Košiciach:

To boli galaxie, ktoré sa veľmi podobajú súčasným galaxiám. A to nevieme vysvetliť.

Jozef Demeter, redaktor:

Teleskop prepisuje naše poznatky o ranom vesmíre. Objavil vývojovo mladú galaxiu s omnoho jasnejšími hviezdami, ako sa očakávalo. Vlajkovým výskumom je však jeho pátranie po stopách života na vzdialených exoplanétach. V ich atmosférach dokáže odhaliť špecifické chemické prvky.

Štefan Parimucha, astrofyzik **UPJŠ** v Košiciach:

Môže sledovať aj mladé vznikajúce hviezdy, tzv. protohviezdy, ako tam vznikajú tzv. protoplanetárne disky, čiže disky, z ktorých sa potom neskôr sformujú planéty. V okolí jednej z tých mladých hviezd objavil chemické zloženie látky také, ktorých by mohol byť stvorený život.



Ján Svoreň, Astronomický ústav SAV:

Mne sa zdá, že postupne sa blížíme k tomu, že objavíme naozaj dvojičku Zeme.

Pavol Bobík, astrofyzik, Ústav experimentálnej fyziky SAV v Košiciach:

Podľa Jamesa Webba vesmír vonia trochu ako kuchyňa, keďže tam nájdete dimethylsulfid na exoplanétach, čiže vôňa varenej kukurice a najnovšie tam nájdete aj vôňu octu, čo sú maličké ľadové kúsky octové okolo rodiacich sa hviezd.

Štefan Parimucha, astrofyzik **UPJŠ** v Košiciach:

On je ešte len na začiatku svojej činnosti, čiže máme sa na čo tešiť ešte.

Jozef Demeter, redaktor:

Jozef Demeter, televízia Markíza.